

pesnik maternje melodije

Materna melodija je u samom korenu pesničkog nadahnuća Momčila Nastasijevića. Zaljubljen fanatično u tajanstvene oblike drevnog jezika, u njegov opojni i zagonetni ritam i muziku, on, poput simbolista, stavlja maternju melodiju ponad svega, dakle, ponad smisla. „Ne pesnik, nego pevač!”, izražava Nastasijević središnji prostor svoje poetike, naglašavajući da je „glas daleko bitniji od reči”. Tako se materna melodija, koja prethodni svemu, koja je prvoobični kosmos, alfa bića, uzdiže, kroz poeziju, do božanske savršenosti, postaje izraz i odraz ljudskog duha.

Nastasijević, snagom pesničke imaginacije, ozarcenim stanjem svog duha, oživljava sve ono čega se dotakne, nastaje iz svog nestajanja, i obratno: realnu stvarnost uzdiže do čiste apstrakcije, koja nije otuđenje od života, već sam život, sveobuhvatan i pun, ostvaren san pesnika. Pa, iako se poezija može, kako bi rekao Rilke, shvatiti „kao sredstvo pojedinaca, usamljenih, da ostvare sebe same”, ipak ne postoje granice između sna i jave, nema raskola između bića i kosmosa, između pesnika i realne stvarnosti, predmeta materijalne stvarnosti i nadstvarnosti, između lepote i savršenstva, svetlosti i mraka. Pesnik se, kroz svet realnih pojmovova, oplemenjujući ih, vezuje za nadstvarno, dakle, spiritualno, kroz greh i kal se uzdiže do čistih prostora nebeske svetlosti, ovaplotivši se iz neizrečja u reč. A leptota? „Leptota leži u najintimnijoj prirodi svega, kao načelo spajanja, kao most između koničnog i beskončnog, pojmljivog i nepojmljivog”, kaže Nastasijević, te tako i romantičarski fenomen *beskončnog*, koji, u stvari, predstavlja večnu žudnju pesnika da se vine do kosmičkih prostranstava, i u ovom pesniku ima svojevrsnog tumača. Naš pesnik materijalizuje svaki pokret svoje duše, svoje saznanje, svoju misao, svoj san; sve je kod njega u službi duhovnog opažanja, apsolutne stvaralačke imaginacije i opojne magije. Ali, pesnik je vazda na samoj ivici opasnog, „u ovoj grozi od iskoni”, na ivici ambisa, sa ambisom u sebi, il’ s nekim zlim demonom u sebi, sa svojim Prokletstvom, nadahnut lirikom smrti, metafizikom bola. Sve to pesnik prihvata kao jedinu moguć-

nost, poeziju svodi „u granice nužnosti” pred sivim očima tajne, mrenjem za života približavajući se smrti, „tragom u netragu”. „Jer i smrti to / kao života je malo”, kaže pesnik, sluteći u sebi neko drugo vreme, možda dan spasenja, kada će i samo naliće da se preobrazi u lik. „Ako u tom svetu ima užasa, to je naš užas, ako ima ponora, ti ponori pripadaju nama, ako ima opasnosti, onda moramo pokušati da ih zavolimo”, kaže Rilke u svojim čuvenim *Pismima mladom pesniku*. Tako i Nastasijevića, pesnika ljudske kobi, života i smrti, lepote i ništavila, možemo uvrstiti u porodicu ukletilih pesnika ponora.

„Što se poezijom naziva tačno je sredina između govora i muzičke melodije”, kaže Nastasijević, naglašavajući potom da je svaki živi, značajni i egzistencijalni izraz duha, u stvari, melodijske prirode, i da „koji se narod melodijski (čitaj: duhovno) iskristalisa, tome se i govorna i muzička melodija poklapaju”.

Poezija je, dakle, suštinski izraz duhovne stvarnosti; prava i jedina realnost za pesnika je stvarnost pesme. Poezija je, takođe, i umjetnost, doživljaj ili slutnja, uzrok i posledica, i tako, kao svojevrsan izraz ljudskog duha, postaje sebi i cilj i svrha; ona obasjava i onaj hladni paskalovski prostor koji se ne tako retko otvori između pesnika i sveta, kao rezultat velikog i, tako reći, neminovnog Nesporazuma. Jer, u Prirodi je sve u sukobu, u čoveku je sve u sukobu, a, istovremeno, sve se opet dodiruje, dopunjuje i prožima, sve se jedno u drugome ogleda, dobro u zlu, sklad u haosu, čovek u Bogu, život u smrti i, obrnuto, sve se isključuje, jedna suština drugom suštinom. „Nestati, — to moj put”, kaže pesnik. U čemu je, onda, svojevrsnost stvaralaštva pesnika, tog, po Nastasijeviću, posrednika „između Boga Univerzuma i ostalih ljudi”? Svakako, u izuzetnom duhovnom naporu da pesnički objekat, koji je u samom središtu pesničke vizije sveta i osećanja sveta, oblikuje i izrazi onako kako želi, dakle, *kako mora*, voden unutrašnjim treptajem, da ga obuče u ruhu svog velikog sna o savršenstvu, i samo ako *mora* tako da bude, i nikako drukčije, onda umetnost ima svoju svrhu,

napor svoje opravdavanje. Odvajajući se samo prividno i izbegavajući (prevazilazeći) svet realnih znakova, poezija, a osobito hermetična, dakako i poezija romantične inspiracije — jer je poezija, po samoj svojoj suštini, uvek bila, jeste i biće romantična — doseže, dakle, do onog znaka koji simboliše svu tragiku savremenog sveta, užasnu usamljenost čoveka u mehanizovanom svetu, te tako dobija i ostvaruje jedinu drugu stvarnost, stvarniju od ove, postaje sama po sebi, sama sobom, i sama za sebe, druga i viša stvarnost, unutrašnja, duhovna stvarnost, koja je, sa gnoseološkog stanovišta, za umetnika i jedina značajna stvarnost. Povratka, dakle, nema. A raskol, koji postoji između pesnika, bića izuzetnog, predodređenog za viši čin egzistencije, i sveta koji se raspada u svom kalu i truleži, u gadostima i bludu, u svetu pomračenog uma i prepovljivene svesti, taj raskol između te dve datosti, između te dve vaseljene, kao između dobra i zla, svetlosti i mraka, pozitivnog i negativnog principa, taj večni nesporazum kom nema razrešenja, dijalektički zakon o sukobu suprotnosti, sve to pesnik oseća u sebi, nosi u sebi, i to je njegovo večno prokletstvo, da bude prvi i jedini, izabranik, savornik Boga, Vrhovnog Žreca ili Vrhovnog Majstora. „I dublje li nas nema / dublje se otvori spasenje”, kaže pesnik, i to je sav paradoks umetnosti i života, „jer nema ruke da razdreši nam čvor”. Možda ne samo to, svakako ne samo to, i nikako samo to, već je poezija to i mnogo više, istovetnost i sažetost svih naših uzleta i padova istovremeno, rođilja sama sebe, sama sebi svrha, pa se tako ostvaruje i pesničko vjeruju Momčila Nastasijevića „da svaki tvorac bude svoj rođeni zakonodavac”, a u tome je, u stvari, najveći duhovni napor svakog stvaraoca, da bude izoran, prvorodni, neponovljen i neponovljiv, konačan, prvi i zadnji, početak i kraj, trenutak i svevremeno, alfa i omega.

Na svom putu uzleta, pesnik, koji poput hodočasnika putuje da se smerno pokloni Vrhovnoj Vrlini, može da doživi i poraz, da izgori na sopstvenoj vatri, kao feniks-ptica, da postane žrtva samog sebe, svoje, možda, slatke zablude. Ali, ne jednom je rečeno,

Nastasijević otkriće svih osloboda

veličina pesnika se i ne meri po uspesima, ne samo po pozitivnim ostvarenjima, već i po porazima; svako umetničko delo je, u stvari, poraz, ostvarenje tog poraza, ostvaren poraz, njegova druga suština, zvuk u povratku. „Ljubeći šta li to ubijam”, pita se ozlojedeno pesnik, shvatajući da nema ruke koja bi mogla da raspletne čvor sudbine, da pokida sve uze koje nas stežu. Tako poezija, kad se to najmanje očekuje, odbacuje svoga pesnika, preuzima životni rizik svoga tvorca, oslobada se svog omotača, svoje žive opne. Genijalni Narodni Pevač, postavši Duša Naroda, zamena za Sve, sinteza iskustva i duha, svevremenost u jednom vremenu, mnoštvo u Jednom, Izuzetnom, izgubiće zauvek svoje ime, ostaće u tami anonimnosti, dok će se njegovo delo uzdići do čiste suštine, do vrhovne savršenosti.

Gde je, dakle, pesnik u svemu tome? On je vazda na granici realnog i irealnog, stvarnog i nadstvarnog, na ivici ponora, između većnosti i ništavila, između suprotnosti koje se dodiruju, koje jedna iz druge proizilaze, ali i poništavaju, jedna drugoj i izvor i uvir. A pesništvo? Pesništvo tako postaje, i biva, za svagda, vaistinu neprekidan dijalog sudbine i čoveka, istorije (čitat: iskustva) i pesnika koji je medijum, sadašnje vreme u kom se sadrže i prošlost i budućnost, dan koji ima svoju noć, dobro koje ima svoje zlo, sklad koji ima senku svog nereda. „Dubre dno duši no stradanju”, kaže pesnik, i povlači se u sebe, osluškuje svoje biće, oseća drhtaj vaseljene u sebi, kao što oseća drhtaj svoje buduće smrti, „mrenjem za života” skida sa „sebe slepi rođaja znak”, ali to nije otuđenje, ne poraz pred okrutnošću i zahima ovog sveta, već potvrđivanje sebe, put prema savršenstvu, borba za čovečnost i duševnost, za jedan viši svet, svet Vrhovnog Sklada.

Nastasijević je izgarao u duhovnom naporu da ostvari jedinstvo između izvorne, folklorne inkantacije, prajezička, dakle, iz-

medu maternje melodije koja je i skustveni deo bića, i svoje unutrašnje vizije sveta i života. „Maternjom melodijom”, veli Nastasijević, „nazivam onu zvučnu liniju koja, dolazeći iz najdubljih slojeva duha, vezuje pojmove u tajanstvenu celinu živog izraza”. Da kaže i ono što je neiskazivo, čist fluid, sve ono što se, najčešće, samo muzikom može izraziti, naš pesnik je nastojao da izradi i stihom, rečju koja je pokret duha, ili pokretuma, rečju koja želi da bude oslobođena, stvorivši tako svoju osobenu imaginarnu pesničku baštinu, uzdigavši maternju melodiju do samog kulta. Asketski predan poetskom činu, veliki tragalac, on se, poput vrhunskih majstora, sav iscrpljuje u naporu da dokuči svoju Istину, da se ovaploti u reči; veruje u poeziju koja postaje zamena za egzistenciju, za čovekovo prisustvo u svetu, koja postaje drugo biće, biće u biću i biće za biće, „umetnost radi ljudske duše”. Probijajući se kroz neprophodnu „šumu simbola”, netragom, gde se uistinu ne zna ko je kome plen, razbijajući i samo jezgro jezika, došavši i do prareči i do prajezička, on stvara (čitat: obelodanjuje) posebnu melodiju, čistu, devičansku, melodiju koja je put ka vrhovnom načelu, ka Bogu, koja sama po sebi postaje i jeste i to načelo i taj božanski princip. Maternja melodija je, u stvari, pesnikov san o povratku u vreme pre rođenja, o povratku u raj, iz kog smo zauvek izgnani i bačeni u ovaj svet zla.

Nastasijević je posve naš pesnik, dosledan svojoj voljaci i svojim principima, osobom i samonikao, nedelivo vezan za rodno tle, sav u jednom religioznom i mističnom zanosu. Tako njegova poezija poseduje jedan izuzetan magijski čar, okrenuta sama sebi, svom prapočetku, kao što se i sam pesnik vraća svom korenju, „topla li zemlja majka”, i to je opet san o povratku u svoju samu suštinsku. Za Nastasijevića, pesnik je i prorok i vidovnjak, medijum kroz koji se ostvaruje božanski princip. Takođe, iz njegove poezije

izbija i jedno svojevrsno idilično osećanje prirode, pesnik se poistovećuje sa njom, sa njenim gustim zvucima, postaje sam priroda.

Nastasijević je, uistinu, zagledan u neko samo svoje znanje, u neko svoje tamno vreme, tako da je njegova poezija, kad se izvedu krajnje (osnovne) konsekvene, ma koliko da je okrenuta najsudbonosnijim čovekovim dilemama, istovremeno i otkrivenje duha i svega neizrecivog u biću i prostoru, slika tamnih nagona, tragičnih znakova, ponornih sadržaja. Ona je sve to, i još više, više nego što je pesnik želeo, htio, slutio, čega je bio svestan u trenutku *otvaranja* duha, preobražavanja duha u delo, no ona, takođe, predstavlja i svojevrsno otuđenje duha, otuđenje pesnika od sebe, od društva i realne stvarnosti, udaljavajući se da bi se približila, sažimajući u sebi i pesnika, i društvo, i stvarnost, prevazilazeći ih, pevači o smrti, a žudeći za životom, dodirujući pakao, a sva u žudnji za rajem i nebesima, puna prizemnih strasti i kala, a čeznući za očišćenjem, za bestelesnošću, za prvobitnim oblikom bez oblika, za čistom suštinom bez oblike.

Nastasijević, pesnik fatuma i nepojamnog, tamnog vilajeta ljudske duše, njenih ponora i uzleta, njenog izgvanstva iz bića u delo, otkriva put delanja kojim se diže prema Vrhovnom, a to je maternja melodija koja poseduje život ljudskog duha, lice i maličje sudbine, koja postaje unutrašnji profil bića, život pre rođenja, večna nevinost. Nastasijević, čija poezija predstavlja jednu posve višu duševnost, iškustvo bez nakita, retko se iskazuje do kraja, već nam ostavlja da sami, u sebi, u dubini bića, završimo njegov stih, njegovu pesmu; kao otkrivenje nas samih, susret sa našim dvojnikom, kao sećanje, puno bolne sete i nostalгије, produžava se tamni treptaj misli negde u nama, kao plamen, obasjavajući prisni predeo smrti, biće

petar cvetković

INDIJANSKI PLES

Trebalo bi
nad svakim stihom
kao indijanac
zaigrati

ništa ne govoreći
ništa ne pevajući
ništa ne osećajući
bez neverice i bez senke svoje

zaigrati samo
zaigrati
kao indijanac
nad svakim stihom
u toj praznini
zaigrati.

A kad se završi ples,
i kad dim prema oblacima pode,
otiči i sâm
na drugo mesto — gde se sada
tamo pobeci može.

BUNAR

Svako bi trebalo da ima svoj bunar.
Jedan bunar u zemlji ili pesku,
dubok ili sa vodom do pojasa.

Bunar, u kome bi posle buđenja
mogao, naginjući se oprezno
-svako u svom-
da ogleda svoje lice,
smešak, izraz tuge, sažaljenja,
pa čak i svoje glasne žice
(tanak ili dubok glas) —
i pronađe ono što mu treba toga dana,
ili prosto — sloji!

Jedan takav bunar svako bi trebalo da ima,
bunar sa hladnom i pitkom vodom,
zarastao u korov, zvonak i sa
klizavim kamenjem u končićnom zidu.
Jedan bunar koji će i sam oronuti
i srušiti se kada bude trebalo,
... ali pre nego što neko drugi dođe,
i pre nego što uopšte neko drugi pomisli
da tu proveri svoj glas
ili, možda, nešto na svom licu!

LOV

Juce sam u šumi lovio veverice.
Danas samo ptice —
na jezeru.

Kako brzo, na pucanj,
sklope krila,
i padaju dole
sa kljunom naniže...

O, i jednog starog sokola sam ulovio!

Kada se vratim, prepariraću ga.
Jednog starog sokola koji je nekad
i sam u ovakav lov išao...

Ipak, znajući od pre
njegova lukavstva iz lova,
ne znam da li
sa njim treba to činiti?

Jer, može on, može samo da se pretvara,
pa da jedne noći,
sa kožom i slamom samo ustane,
i sve nas, i sve nas,
tako
nekuda odnese!

smrti koje nas ispunjava svojom velikom tajnom, istiskuje nas postepeno iz sebe, nesetno, da bi, jednom, ostala jedina mogućnost, jedino ishodište. Nastasijević je odbacio sve ono što mu se, u jednom trenutku čiste ozarenosti duha, moglo učiniti suvišnim, te se, ako se metaforično izrazimo, može reći da je živeo na samom vrhu igle, toliko mu je prostora bilo potrebljano, uspevajući da i sam ponor i smrt sažme do jedne reči, do jednog sudbinskog znaka. Otuda i hermetizam u poeziji Momčila Nastasijevića, jer nikada se nije otvarao potpuno, izbegavajući *jadnu jasnotu*, uvek istovetan samome sebi, a opet različit i neponovljiv, znaajući da lepota i čar umetnosti i jeste u tome da ne bude potpuno jasna, kao što ni život ni smrt nisu potpuno jasni, ali su, kako bi rekao Rilke, „i jedno i drugo veliko i divno”, nepojamno, ali razložno.

Naš pesnik je često, u svom fanatizmu, nezauštavši se da vreme u svom traganju, ne našaši pravu meru, onaj trenutak bolne istovetnosti između sna i jave, trenutak prožimanja života i smrti, išao u krajnost, bivao mutan, zagonetan i dvostrukt, a sve iz beskrajne čežnje da se približi svom velikom snu o savršenstvu, o uvišenom božanskom skladu i apsolutnoj poeziji. Tako melodija njegove pesme postaje deo našeg sećanja na prvočitni zavičaj, iz kojeg smo rođenjem zaувек izgnani, bez nade na povratak; ona je, takođe, nataloženo iskustvo, duboko negde, u nama, prisutno, kao neprolazno detinjstvo ili večno devičanstvo, ona prođužava naše trajanje i izvan nas, van okvira bića, sažimajući u sebi sve naše slutnje, i naš san o sreći, i našu ljubav prema čoveku. Jer, veli Rilke, „i voleti je dobro: jer ljubav je teška. Voleti kao čovek čoveka: to je možda najteže što nam je zadato, ono krajnje, poslednje iskušavanje i ispit, rad za koji je svako drugo delanje samo priprema”.

Nastasijević se vraćao slovenskim i starosrpskim izvorima, najvređnjem delu guste i žive narodne sintakse, a to je opet njegova velika čežnja za povratkom, za samopotvrđivanjem u svom korenju, za prepoznavanjem u preegzistenciji. Koristio je, sem toga, različita izražajna sredstva; rukovoden pokretima svoga duha, unutrašnjim treperenjem, obilno je upotrebljavao inverziju, stalne epitetne, hipokorističke uokvartivajuće (sejo, nano, mamo, brale, nono, draga, gospo), neologizme, sa prefiksom za negaciju, naprežuci jezički oblik do punog značenja (ne-prohod, nepogib, nebožan, nedir, neput, ne-prebol, nehod, netrag), diminutive, istovetne blagom treperenju sunčevih zrakova, il treperenju senki preko duše (leptirak, suzica, travica, devica, alčica, sobica, stručak, ljubica, strelica), starinske augmentative, kao druga krajnost iskustvenog doživljaja sveta, dakako i osećanja sveta (sivina, tmlina, oporina, krotina, nestrušnina), enklitiku, eliptično izražavanje, osobene neologizme, spreg dveju reči koji proširuje osnovno značenje, obogaćuje smisao, daje epsku širinu i naboj (stamen-stabla, biser-žed, plamen-oplodjenje, zelen-breg, čelik-vek, neprebol-dubine, nevid-ruho, iskon-more) i mnoge druge forme, izostavljajući često glagolski oblik. Nastasijevićovo često oslanjanje na prijemčivu i opojnu gipkost ženske lirske narodne pesme, čiju osnovu čini takođe materna melodija, samo još više naglašava pesnikovu čežnju za preegzistencijom.

Osnovni napor Nastasijevićevih se sastojao u tome „da reč i melos budu jedno i neseljivo (što, u stvari, i jesu)”. Po njemu, „poetski izraz tek je potpun kad se otpeva u stepenu svoje melodičnosti”, iz čega se, dalje, može izvesti zaključak da je „ton... kojim se što saopšti bitniji... od reči”. Nastasijević se zalađao za sintezu tona i reči, mada ta sinteza, u samoj prirodi poezije, postoji sama po sebi, jer reč nije reč ukoško se ne posmatra integralno, sa svojim odgovarajućim tonom; u protivnom, ona predstavlja samo šematski, grafički prikaz određenog skupa samoglasnika i suglasnika, glasova različitih po svojoj zvučnosti, koji, pak, nešto označavaju, jesu znak jedne suštine, ili predmeta, ona, kako kaže Nastasijević, „samo materijalizuje, samo pojmovno očrta, oiviči u svesti već dostrujali treptaj”.

Jer, u početku beše reč, te ako reč i ton posmatramo istovremeno, ali odvojeno, kao dve završene datosti, naravno ne apsolutno završene, samo prividno, kao dve, dakle, završene datosti koje se nikada i ne mogu završiti, videćemo da je ton, po poretku, dakle, posmatrano istorijski, primarniji, tačnije rečeno, stariji od reči kojoj služi, od reči koja je proizvod evolucije ljudskog govora, po svemu jedno savršenje sredstvo ljudskog izražavanja i medusobnog opštenja. Nastasijević je svakako imao pravo kad je govorio o važnosti primitivne narodne popevke, u kojoj je melodija pre svega i ponad svega, superiorna i isključiva, dok je reč podredena, što je razumljivo kad se ima u vidu istorijska projekcija evolucije ljudskog govora. Posmatrano van tog vremenskog sadržaja, i ne samo van njega, reč je iznad svega, i opet pre svega, na početku i na kraju, ona je misao i suština bića, izraz same sebe, um govora, osnovni princip. Tako i poezija, koja je, kako kaže Isidora Sekulić, „cilj svakog jezika”, jeste jedna izuzetna umetnost, ponad nauke, muzike i slikarstva, ponad, dakako, i svih ostalih grana umetnosti, ona je, u stvari, sinteza svih umetnosti. Poezija poseduje sva svojstva drugih umetnosti, pre svega etimološko značenje, kao složeni izraz ljudskog duha; zatim, auditivno svojstvo (melodičnost, ritam, muzika, ton); vizuelno, jer je pesma i slika, ima svoju grafičku, likovnu vrednost kad se predstavi na hartiji, a da ne govorimo o pesničkim slikama unutar samog značenja, unutar strukture same poezije. Tako reč, po svojoj strukturi, kao, dakle, svojevrsan fenomen, jeste i ponad zvuka, i ponad boje ili linije, jer sve to obedinjuje u sebi, jeste i muzika i slikarstvo istovremeno, i, što je najbitnije, ona je i više od toga, naš ostvareni život koji nešto jeste, koji nešto znači, život i smrt u jednom krugu, konačno delo i konačnost sveta u Jednom.

Po Nastasijeviću, svaki izraz sadrži u sebi svoju melodiju, i sav napor je u tome da se ta melodija obelodani iz reči, a do toga će doći ukoliko se melodijska linija *ne poklapa sa linijom naglaska reči*, što nije slučaj sa primitivnim popevkama i narodnima na-pevima, koji su savršen primer za liniju istovetnosti melosa i reči, za istovetni tok dve pojavnosti. Reč je, dakle, o nerazlučivoj celini melosa i reči, da su potekli jedno kroz drugo, iz istovetnog duha. „Nije, dakle, bez osnova tvrditi”, veli Nastasijević, „da je narodna melodija u stvari tonski, ali kroz jezik nastala i njime modifikovani izraz duha”.

Pesnik bi da se vratи svom korenju, maternjoj melodiji koja je od njega ipak nerazdvojna i nedeljiva kao vazduh koji diše, voda koju piye, misao koju misli; ona je sažeto iskustvo naciona, njegovih poraza i uzaleta; ona je ostvareni san, probudeni plamen koji nas prožima, i van je sve je samo laž i privid, prazan okvir bez slike, šuplja senka.

Onde gde je postignuta savršena sinteza između pesnikovih unutrašnjih duhovnih poriva, materne melodije i tradicije sa modernim osećanjem sveta i života, nastala su najbolja Nastasijevićeva dela. No, kao što pesnik nije svestan svoje maternje melodije, jer je ona u samoj suštini njegovog bića i nadahnjuća, tako pesnik nije svestan ni svoga dela, on ipak ne shvata što je to što radi. U jednom trenutku rezignacije ili, možda, ozlojenosti na sve što ga je raspinjalo u časovima velike osame, osetivši onu užasnu prazninu u sebi, pesnik će zavapiti: „Ni reč, ni stih, ni zvuk / tugu moju ne kaza”. Ne, to nije poraz, još manje nemoć, niti je to, pak, prizivanje nečega drugog! Nije to ni prevlast ili prevaga života nad umetnošću, već samo čovekova svest o večnom dvojstvu u svetu, o tragičnosti bića i egzistencije. Ko koga lovi i ko je kome plen — zar to nije sasvim svejedno?

Momčilo Nastasijević, taj, kako ga Vinarov zove „svetac srpskoga jezika i srpskoga književnoga izraza”, vaspostavlja Vrhunski Sklad, stvorivši poeziju koja je istovremeno i „polet ka nebesima i pad ka paklu slutnje”.